

5779

Torah from Around the World

---

*Mensen vermijden vaak besluiten te nemen vanwege hun angst om fouten te maken;
als het erop aankomt is geen besluiten nemen de grootste fout die je kunt maken.*

Rabbijn Noah Weinberg

Sjabbat 24 november 2018 / 16 Kislev 5779, Wajislach, Beresjiet/Genesis 32:4 - 36:43

Tanach blz. 66 - 75

Haftara: Jirmeja 29:1 - 14

Tanach blz. 976 - 977

vertaler: Benjamin Cohen

Commentaar: Rabbijn Arnold M.Eisen, decaan van en docent joodse filosofie aan het Jewish Theological Seminary, New York.

[Het Engelse origineel](#)

De angst van Jaäkov

De Tora wil dat wij ons identificeren met de voorouders die wij in het boek Beresjiet/Genesis ontmoeten. En inderdaad, Awraham en Sara en hun kinderen worden onze voorouders wanneer we besluiten hun verhalen niet alleen te lezen, maar ze ook te ontwikkelen.

Awraham 'verwekte' Jitschak door het zaad voor diens conceptie te leveren.

Hij 'verwekte' hem ook door het leven dat Jitschak zou leven vorm te geven, de richting ervan uit te zetten, bronnen te graven die zijn zoon weer zou graven, en Jitschaks verhaal oneindig veel betekenisvoller te maken - en angstaanjagender - door hem in de rij van Gods partners

in het Verbond te plaatsen. Dat geldt ook voor ons. Nergens is de impact van de voorouders duidelijker dan bij Jaäkov, die in de sidra van deze week de naam krijgt met welke wij, de erfgenamen van het Verbond, onszelf noemen tot op de dag van vandaag: Israël. Wij *zijn* de voorouders, wanneer we de uitnodiging van de Tora accepteren hen tot onze voorouders te maken. Wij zijn hen: het meest recente hoofdstuk in het verhaal dat zij leefden en aan ons nalieten, en dat wij hebben gekozen om te leven en aan anderen na te laten.

Jaäkov is een bijzonder interessante voorouder voor hedendaagse Joden, omdat hij zo ontzettend *menselijk* is. Denk slechts aan de woorden die meteen opkomen als beschrijving van zijn karakter: schurk, oplichter, samenzweerder, bedrieger. Van tijd tot tijd toont de man moed. Hij kan nobel, liefhebbend, wijs zijn. We hebben zijn diepte gezien. Maar hij is vaak zo veel minder dan hij zou kunnen zijn. De rabbijnen stelden zich Jaäkov voor als iemand die de hele dag Tora studeerde, terwijl zijn broer Esav er op uit ging om te jagen (ze laten hem net lang genoeg pauze nemen van het bestuderen van de heilige boeken om de soep voor het avondeten op te zetten). Zo zien wij Jaäkov niet. We weten niet zeker of Rivka ooit aan Jaäkov vertelde over Gods belofte dat hij, haar jongere zoon, uiteindelijk de plaats van zijn oudere broer zou innemen en over hem zou heersen. Maar we kijken beslist met bewondering naar Jaäkov, wanneer hij heel snel handelt om het geboorterecht van Esav te verwerven en diens zegen te stelen. De Tora weidt ongewoon gedetailleerd uit in het verhaal hoe Jaäkov zijn oom en schoonvader Lawan overtrof in bedrog, maar laat ons ook getuige zijn van het moment, aan het begin van Jaäkofs reis door het oude land (Beresjiet 28:10), wanneer God bevestigt dat Jaäkov en zijn nakomelingen de beloften zullen erven die aan zijn grootvader Awraham zijn gedaan: land, vruchtbaarheid, bescherming, het vermogen te zegenen en gezegend te worden door anderen, de gave van Gods eeuwige aanwezigheid. Hij is een man met veel kanten en weinig heelheid.

Ik weet niet hoe het met u zit, maar ik heb waardering voor Jaäkofs zeer menselijke reactie op Gods belofte, tegelijkertijd een voorbeeld van het beste waar wij stervelingen toe in staat zijn én van gedrag dat overduidelijk beperkt en egocentrisch is. Doe dit alles voor mij, zegt Jaäkov tegen God - breng me heelhuids thuis, voed me en bescherm me - dan zal ik (die mijn leven aan Jou dankt!) je tien procent teruggeven en ik zal je mijn God laten zijn! Volgens gangbare menselijke normen lijkt een tiende deel genereus, en dat is ook zo. Volgend Gods normen en die van de Tora - ervan uitgaande dat we absoluut álles aan God verschuldigd zijn en niets bezitten - ziet het aanbod er echter heel anders uit. De beschrijving van Jaäkov aan het begin van de sidra is mij dierbaar om precies dezelfde reden. De man die zojuist, met Gods hulp, Lawan heeft overtroefd; die uit Lawans greep is ontsnapt met zijn beide vrouwen en al zijn kinderen; die de belofte met zich meedraagt dat God hem zal beschermen nu hij op weg naar huis is en zich voorbereidt op de ontmoeting met de broer die hij zo veel jaren geleden vreselijk onheus heeft bejegend - deze man, Jaäkov, zo vertelt de Tora „wordt zeer bevreesd, het benauwt hem.” (Beresjiet 32:8, vert. Oussoren)

De rabbijnen zijn zowel verbijsterd als begripvol: verbijsterd omdat Gods uitverkoren bewaarder van het Verbond op dit moment bang is voor zijn broer, ondanks Gods belofte van bescherming; vol begrip voor de angst omdat, zoals een bijzonder scherpzinnige midrasj betoogt (Beresjiet Rabba 76:1), angst bij de menselijke natuur hoort. Ook Mosjé is bang als hij zich voorbereidt op de strijd met Og, de koning van Basjan (Bamidbar 21:34), ofschoon God heeft beloofd hem te beschermen, en hij net Sichon, de koning van de Amorieten, heeft verslagen, zoals Jaäkov zojuist Lawan heeft verslagen. Onze voorouders zijn,

net als wij, stervelingen. Ook zij hebben veel te verliezen. En inderdaad, hun ontmoetingen met 'de levende God' maken hen niet immuun voor angst; integendeel, deze zorgen ervoor dat zij het leven des te meer op waarde schatten en zij daarom nog meer blootstaan aan vrees. Rasji (over Beresjiet 32:8) gaat in op de beide woorden voor 'angst' in deze pasoek (vers, red.) en voegt er nog een verklaring slaag aan toe: Jaäkov was *zeer bevreesd* gedood te worden en *het benauwde hem* dat hij anderen zou kunnen doden (of, zoals ik het zou zeggen, verantwoordelijk zou zijn voor hun dood). Jaäkov heeft zich schuldig gemaakt aan veel kwaad gedurende zijn leven. Hij wil vanaf nu wanhopig graag het goede doen. Hij weet uit ervaring dat angst en kwetsbaarheid ons er soms toe brengen de deugdzaamheid te compromitteren. Anders gezegd: Jaäkov wil het deel van hem dat Israël is maximaliseren, en het deel dat Jaäkov is minimaliseren. Angst drijft hem in de tegenovergestelde richting. Daar wil hij niet naar toe.

De Tora weet dat zijn lezers veel te vrezen hebben en reden genoeg om te vrezen. We lopen op straat, doen onze dagelijkse beslommingen alsof we nergens bang voor zijn, maar dat is vaak niet het geval. Er zijn momenten dat de adrenaline in ons bloed omhoog schiet en onze moed sterker wordt zodat we een uitdaging kunnen aangaan - zoals wanneer Jaäkov Esav tegemoet treedt in de sidra van deze week. Daarnaast zijn er momenten van stille ongerustheid: vanwege een bezoek aan de dokter, bijvoorbeeld, of een gesprek bij de rector over een kind in moeilijkheden, of een sollicitatiegesprek dat bepaalt of we de baan krijgen, met de zekerheid die deze belooft, en het gevoel van eigenwaarde dat ermee verbonden is.

Ik vroeg een leerling-rabbijn die les geeft aan tieners om hen te vragen waar ze het meest bang voor zijn. „Mensen teleurstellen,” zei er een. „Ik voel veel stress tegenwoordig, omdat er veel mensen zijn die ik trots moet maken.” Een dergelijke angst om te falen is wijdverbreid onder tieners. De periode van inschrijving voor hoger onderwijs is een bij uitstek zenuwslopende tijd. Liefde lijkt af en toe af te hangen van resultaten: als je niet de persoon bent die je ouders en vrienden willen dat je bent, dan houden ze misschien niet meer zoveel van je, of houden ze helemaal niet meer van je. (Ook Gods 'uitverkoren volk' had af en toe dit probleem, dat werd verergerd door de profeten die Israël waarschuwden dat God niet tevreden met ze was, en door rampen die een bewijs van die ontevredenheid leken). Een 20-plusser, gevraagd naar de angst van die leeftijdsgroep, zei het volgende:

„Waar zijn we *niet* bang voor?’ is waarschijnlijk een betere vraag. Persoonlijk ben ik bang dat ik niet op de juiste weg ben, of dat ik niet weet wat de juiste weg is. Ik ben bang dat ik niet genoeg geniet van deze jaren, die jaren om van te genieten zouden moeten zijn. Ik ben bang dat ik eenzaam of ongelukkig word.” Soms zijn er tijden dat zulke angsten verdwijnen, of klein lijken, omdat onze gezondheid of ons leven zelf acuut worden bedreigd. We leren allemaal, als we geluk hebben, met angst te leven. We steken de rivier over, zoals Jaäkov dat doet. Wij storten ons in het leven om ons heen, met zijn angst, vreugde en zegeningen. We zijn vervuld van dankbaarheid voor dat wat we het meest vrezen te verliezen.

Toen ik Jaäkofs verhaal las dit jaar, kon ik niet nalaten te denken dat de Amerikaanse Joden weer eens in beslag worden genomen door het vooruitzicht dat zij in aantal zullen verminderen en het Jodendom misschien wel zal verdwijnen. Jaäkov vreesde de dood van zijn familie - de familie van het Verbond - door de acties van een wraakzuchtige broer. Wij vrezen de dood van onze gemeenschap - de Verbondsgemeenschap, of een substantieel deel ervan - door de desinteresse voor de traditie van onze voorouders. We maken ons zorgen dat het verhaal binnenkort te horen zal zijn in cursussen 'De Bijbel als Literatuur', maar niet langer

wordt vertaald naar het echte leven, de ethiek, het recht, en de politiek. Ik denk dat Jaäkov ons ook hierover een boel kan leren. Zie hoe hij zijn moed bij elkaar raapt, een optimale strategie bedenkt voor de situatie, en dan erop uit trekt om zijn broer te ontmoeten. Hij komt heelhuids uit het treffen dat hij zo vreesde - en hij weet inmiddels genoeg over het leven, en over Gods Verbond, om te weten dat er nog andere uitdagingen wachten: verlies en lijden vermengd met grote vreugde en zegeningen, met Gods bescherming om hem onderweg te leiden, maar niet te sparen voor angst of voor dat wat aanleiding geeft tot de angst. Jaäkov verdient de naam Israël op de moeilijkste manier, die tegelijk de enige manier is: door het te doorleven. Moge dit ook waar zijn voor ons. Ik, bijvoorbeeld, ben dankbaar voor zijn voorbeeld en zijn gezelschap, aangezien ook ik het pad van de Tora bewandel.